LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS
Į S A K Y M A S

DĖL PAVELDO TVARKYBOS REGLAMENTO PTR 2.13.01:2011 „ARCHEOLOGINIO PAVELDO TVARKYBA“ PATVIRTINIMO

2011 m. rugpjūčio 16 d. Nr. ĮV-538
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153- 5571) 18 straipsnio 6 dalimi ir 23 straipsnio 1 dalies 3 punktu:

1. Tvirtinu Paveldo tvarkybos reglamentą PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“ (pridedama).

2. P r i p a ž į s t u netekusiu galios Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006 m. gegužės 4 d. įsakymo Nr. ĮV-183 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamentų patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 53-1951) 19 punktą.

Kultūros ministras Arūnas Gelūnas

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros ministro
2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-538

PAVELDO TVARKYBOS REGLAMENTAS PTR 2.13.01:2011 „ARCHEOLOGINIO PAVELDO TVARKYBA“

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Paveldo tvarkybos reglamentas PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“ (toliau – Reglamentas) reglamentuoja archeologinių tyrimų privalomumo atvejus, archeologinių tyrimų projekto sudėtį, archeologinių tyrimų metodiką, archeologinių tyrimų ataskaitų ir pažymų rengimo tvarką, archeologinio paveldo avarijos grėsmės pašalinimą, remontą, konservavimą, restauravimą, pritaikymą.

2. Reglamentas nereglamentuoja archeologinių radinių, perduotų į muziejus, vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ĮV-66 (Žin., 2005, Nr. 30-960), konservavimo ir restauravimo bei archeologinių radinių lauko konservavimo jų radimo vietoje (*in situ)*.

3. Parengti archeologinio paveldo objektų tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektus, atlikti archeologinio paveldo objektų tvarkomuosius paveldosau-

gos darbus, paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, vadovauti tokiems darbams turi teisę Specialistų, vykdančių nekilnojamojo kultūros paveldo taikomuosius mokslinius ardomuosius tyrimus, rengiančių tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektus, atliekančių tvarkomuosius paveldosaugos darbus bei vadovaujančių tokiems darbams, atliekančių paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, atestavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. ĮV-146 (Žin., 2005, Nr. 60-2157), nustatyta tvarka atestuotas specialistas. Kai kuriuos darbus gali atlikti neatestuoti pagalbininkai, prižiūrimi atestuoto specialisto, atsakančio už tokius darbus.

4. Archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmės pašalinimo, remonto, konservavimo, restauravimo, pritaikymo darbų projektai rengiami vadovaujantis paveldo tvarkybos reglamentu PTR 3.06.01: 2007 „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklės“, patvirtintu Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu ĮV-329 (Žin., 2007, Nr. 70-2782) ir / ar statybos techniniu reglamentu STR 1.05.06:2010 „Statinio projektavimas“, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-708 (Žin., 2005, Nr. 4-80; 2010, Nr. 115-5902).

5. Archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmės pašalinimo, remonto, konservavimo, restauravimo, pritaikymo darbų projektų paveldosaugos (specialioji) ekspertizė atliekama vadovaujantis Kultūros paveldo statinio projekto ekspertizės atlikimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. D1-279/ĮV-233 (Žin., 2005, Nr. 72-2618), ir / ar paveldo tvarkybos reglamentu PTR 3.03.01: 2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų projekto ar tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės atlikimo taisyklės“, patvirtintu Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. ĮV-158 (Žin., 2005, Nr. 57-1967).

6. Leidimai atlikti archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmės pašalinimo, remonto, konservavimo, restauravimo, pritaikymo darbus išduodami vadovaujantis paveldo tvarkybos reglamentu PTR 3.04.01:2005 „Leidimų atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus išdavimo taisyklės“, patvirtintu Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. ĮV-155 (Žin., 2005, Nr. 57-1966), ir / ar statybos techniniu reglamentu STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. D1-826 (Žin., 2010, Nr. 116-5944).

7. Leidimai atlikti archeologinius tyrimus išduodami Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas) direktoriaus tvirtinamo Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo nustatyta tvarka.

8. Archeologinio paveldo avarijos grėsmės pašalinimo, remonto, konservavimo, restauravimo, pritaikymo darbai atliekami vadovaujantis šiuo Reglamen-

tu bei kitais paveldo tvarkybos reglamentais, nurodytais Paveldo tvarkybos reglamentų sąraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ĮV-151 (Žin., 2005, Nr. 52-1757; 2010, Nr. 32-1505), o kai archeologinio paveldo objektuose atliekami ir tvarkomieji statybos darbai, vadovaujamasi šiuo Reglamentu, Statybos įstatymu (Žin., 1996, Nr. 32-788; 2001, Nr. 101-3597), statybos techniniu reglamentu STR 1.01.01:2005 „Kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentai“ (Žin., 2005, Nr. 60-2140) bei kitų normatyvinių dokumentų nustatytais reikalavimais.

9. Baigti avarijos grėsmės pašalinimo, remonto, konservavimo, restauravimo, pritaikymo darbai priimami vadovaujantis paveldo tvarkybos reglamentu PTR 3.05.01:2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybos darbų priėmimo taisyklės“, patvirtintu Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. ĮV-153 (Žin., 2005, Nr. 53-1814), ir statybos techniniu reglamentu STR 1.11.01:2010 „Statybos užbaigimas“, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. D1-828 (Žin., 2010, Nr. 116-5947).

II. SĄVOKOS

10. Šiame Reglamente vartojamos sąvokos:

archeologinio paveldo objektas – praeities ūkinės ar gynybinės veiklos, gyvenamoji, laidojimo ar kulto vieta, po vandeniu ar iš dalies po vandeniu esantis objektas, kurio vienintelis arba vienas iš pagrindinių mokslinių duomenų šaltinių yra archeologiniai tyrimai ir radiniai, taip pat Kultūros vertybių registre įregistruotas nekilnojamojo kultūros paveldo objektas ar vietovė, turintys archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių;

archeologiniai tyrimai – taikomieji moksliniai tyrimai, kuriais siekiama ištirti virš žemės, žemėje, po vandeniu ar iš dalies po vandeniu esančius objektus ir surinkti informaciją apie išlikusias, pakitusias ar prarastas archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, nustatyti tiriamo objekto istorinę raidą patvirtinančius faktus, juos apibendrinti ir dokumentuoti. Archeologiniai tyrimai skirstomi į detaliuosius archeologinius tyrimus, žvalgomuosius archeologinius tyrimus ir archeologinius žvalgymus;

archeologinių tyrimų ataskaita – dokumentas, kuriame pagal šio Reglamento reikalavimus pateikiamas archeologinių tyrimų duomenų rinkinys, rezultatai ir mokslinės išvados;

archeologinių tyrimų pažyma – tyrėjo parengtas dokumentas, kuriame glaustai pateikiami atliktų archeologinių tyrimų rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl tirtam objektui taikytinų kultūros paveldo apsaugos reikalavimų;

archeologiniai žvalgymai – nedidelės apimties archeologiniai tyrimai, atliekami aiškiai nustatytame žemės paviršiaus plote ar po vandeniu, judintame grunte arba aiškiai nustatytame grunto gylyje, siekiant surinkti duomenis apie archeologinio paveldo objektus, jų plačiau netiriant, taip pat Lietuvos Respubli-

kos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo (Žin., 1996, Nr. 14-352; 2008, Nr. 81-3183) 3 straipsnyje nurodytų kultūros objektų ieškojimas archeologinio paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose, naudojantis metalo ieškikliais arba bet kokia kita paieškos įranga;

archeologinis sluoksnis – iki 1800 m. susidaręs kultūrinis sluoksnis, kurio archeologiniai tyrimai arba jame esantys archeologiniai radiniai yra vienintelis arba vienas iš pagrindinių mokslinių duomenų šaltinių;

archeologinė struktūra – archeologinių tyrimų metu aptinkamas uždaras archeologinis kompleksas arba neišimamas objektas;

detalieji archeologiniai tyrimai – plačios apimties archeologiniai tyrimai, kuriais siekiama surinkti išsamius duomenis apie tiriamus objektus;

grafinė medžiaga – brėžiniai (planai, pjūviai, schemos) ir piešiniai;

įžemis – po judintu gruntu natūraliai slūgsantis nesuardytos gamtinės sandaros gruntas, nejudinta žemė, neturintys jokių archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių;

ypatusis archeologinis radinys – iki XIX amžiaus datuojamas archeologinis radinys, teikiantis esminę informaciją apie objekto pobūdį, chronologiją ir kultūrinę vertę;

judintas gruntas – perkasto, kasinėto ar supiltinio grunto sluoksnis;

kultūrinis sluoksnis – žemės sluoksnis (nuo įžemio iki jos paviršiaus), kuriame yra išlikusių žmogaus praeities veiklos pėdsakų;

kultūrinio sluoksnio horizontas – kultūrinio sluoksnio dalis, esanti tam tikrame gylyje ar susidariusi tam tikru laiku;

nevertingi intarpai – statiniai ar dariniai, iš esmės nederantys su autentiškomis archeologinio paveldo objekto dalimis ir elementais, pirmine ar istoriškai susiklosčiusia šio objekto paskirtimi, forma, naudotomis medžiagomis, konstrukcijomis, planu, atlikimo technologija, aplinka;

perkasa – kasamas archeologinių tyrimų plotas, didesnis už šurfą;

šurfas – žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu kasamas nuo 1 m^2 iki 9 m^2 dydžio stačiakampis plotas;

šurfavimas – vietovės ar archeologinio paveldo objekto tyrimas kasant šurfus;

uždaras archeologinis kompleksas – vienu arba panašiu laiku susidariusi archeologinių radinių sankaupa;

žemės judinimo darbai – bet kokia žmogaus veikla, kai ardomas žemės ar vandens telkinio dugno paviršius ar po juo esantys grunto sluoksniai;

žvalgomieji archeologiniai tyrimai – nedidelės apimties archeologiniai tyrimai, kuriais kasant nustatyto dydžio perkasas, šurfus arba gręžiant gręžinius siekiama aptikti naujus archeologinio paveldo objektus, juos lokalizuoti, nustatyti kultūrinio sluoksnio ar archeologinio paveldo objektų būklę (išlikimo laipsnį), archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, chronologiją, kultūrinio sluoksnio storį, jo paplitimo ir archeologinių objektų teritorijų ar apsaugos zonų ribas.

11. Kitos šiame Reglamente vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571) ir kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

III. ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PRIVALOMUMO ATVEJAI

12. Archeologiniai tyrimai privalomi, kai:

12.1. mokslo tikslais reikia ištirti žemėje, po vandeniu ar iš dalies po vandeniu esančius archeologinio ar povandeninio vertingųjų savybių pobūdžio objektus ir surinkti informaciją apie išlikusias, pakitusias ar prarastas tiriamo objekto archeologinio ar povandeninio pobūdžio vertingąsias savybes, nustatyti tiriamo objekto istorinę raidą patvirtinančius faktus, juos apibendrinti ir dokumentuoti;

12.2. kai iš viso nėra ar trūksta papildomos informacijos apie archeologinį paveldą ar nekilnojamųjų kultūros vertybių archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, siekiama aptikti naujus archeologinio paveldo objektus, juos lokalizuoti, nustatyti kultūrinio sluoksnio ar archeologinių objektų būklę (išlikimo laipsnį), chronologiją, archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, kultūrinio sluoksnio storį, archeologinę vertę, jo paplitimo bei archeologinių objektų teritorijų ar apsaugos zonų ribas;

12.3. reikia pagrįsti tvarkybos, statybos ar kraštotvarkos darbų projektus kultūros paveldo objektuose, šių objektų ir kultūros paveldo vietovių teritorijose (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė – ir kultūros paveldo objektų bei kultūros paveldo vietovių apsaugos zonose);

12.4. kai atliekant tvarkybos ar statybos darbus aptinkamos archeologinio pobūdžio vertingosios savybės arba turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo ar sužalojimo tikimybė;

12.5. atliekant atranką dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė) bei vertinant planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai;

12.6. teritorijose, kuriose pagal bendrojo ar specialiojo planavimo dokumentų sprendinius išskirtuose plotuose numatyta galimybė keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį iš žemės ar miškų ūkio paskirties į kitą bei leistina naujų statinių statyba (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė). Šiuo atveju archeologiniai tyrimai turi būti atlikti iki teritorijų planavimo dokumento, kuriame numatoma keisti žemės sklypo pagrindinę naudojimo paskirtį, patvirtinimo, arba iki sprendimo pakeisti žemės sklypo pagrindinę naudojimo paskirtį pagal patvirtintus teritorijų planavimo dokumentus priėmimo, arba iki sprendimo išduoti leidimą statyti naują ar rekonstruoti statinį priėmimo, arba iki sprendimo pritarti statinio projektui priėmimo;

12.7. numatoma vykdyti žemės judinimo darbus XIX–XX amžiuje vykusių pasipriešinimų ar ginkluotų konfliktų (karų, sukilimų ar pan.) metu nužudytų asmenų, rezistentų ar kitų asmenų, nužudytų okupacinių režimų metu, palaido-

jimo vietose, į Kultūros vertybių registrą įrašytose neveikiančiose ar riboto naudojimo kapinėse esančių kapų vietose ar karių kapinėse esančių kapų vietose;

12.8. kitais teisės aktų numatytais atvejais.

13. Draudžiama atlikti archeologinius tyrimus, taip pat naudojantis metalo ieškikliais arba bet kokia kita paieškos įranga ieškoti Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo (Žin., 1996, Nr. 14-352; 2008, Nr. 81-3183) 3 straipsnyje nurodytų kultūros objektų archeologinio paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose be Departamento išduoto leidimo atlikti archeologinius tyrimus.

IV. ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PROJEKTAS

14. Archeologinių tyrimų projektus rengia nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos archeologinių tyrimų specializacijos specialistai, atestuoti Specialistų, vykdančių nekilnojamojo kultūros paveldo taikomuosius mokslinius ardomuosius tyrimus, rengiančių tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektus, atliekančių tvarkomuosius paveldosaugos darbus bei vadovaujančių tokiems darbams, atliekančių paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, atestavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. ĮV-146, nustatyta tvarka arba archeologijos mokslo srities mokslininkai.

15. Archeologinių tyrimų projektas susideda iš:

15.1. titulinio lapo, kuriame nurodoma:

15.1.1. archeologinių tyrimų projekto pavadinimas: numatomų atlikti archeologinių tyrimų pobūdis, tyrimų vietos adresas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre;

15.1.2. archeologinių tyrimų projektą rengusio tyrėjo vardas, pavardė, telefono Nr.;

15.1.3. numatomų atlikti archeologinių tyrimų užsakovo pavadinimas arba fizinio asmens vardas ir pavardė, adresas (fizinio asmens – jei sutiko pranešti), telefono Nr.;

15.1.4. archeologinių tyrimų projekto parengimo metai ir mėnuo;

15.2. aiškinamojo rašto, kuriame nurodomi archeologinių tyrimų tikslai, pagrindžiamas pobūdžio pasirinkimas, archeologinių tyrimų apimtys (bendras numatomas ištirti plotas, perkasų ar šurfų kiekis, dydis, gylis, išdėstymas), numatomos tyrimų pradžios ir pabaigos datos, trumpai apžvelgiami anksčiau numatomoje tirti vietoje atlikti archeologiniai tyrimai (kas, kada tyrė, kokie rezultatai);

15.3. grafinės dalies:

15.3.1. teritorijos plano su nurodytomis numatomų archeologinių tyrimų vietomis:

15.3.1.1. numatant tirti kultūros paveldo objektą archeologinių tyrimų vietos pažymimos šio objekto teritorijos ir apsaugos zonos ribų plane. Rekomenduojamas plano mastelis 1: 2000–10000. Tiriant senųjų miestų su priemiesčiais vietas rekomenduojama naudoti 1:500–1000 mastelio planą;

15.3.1.2. numatant tirti vietas, kuriose iš viso nėra ar trūksta informacijos apie archeologinį paveldą ar tirti kultūros paveldo objektą, kurio teritorijos ir apsaugos zonos ribos nenustatytos, archeologinių tyrimų vietas rekomenduojama pažymėti 1:10 000 arba kito mastelio plane;

15.4. archeologinio paveldo objekto būklės prieš archeologinių tyrimų pradžią fotofiksacijos;

15.5. archeologinių tyrimų sąmatos, parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. ĮV-528 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento PTR 4.01.01:2007 „Nekilnojamojo kultūros paveldo ardomųjų tyrimų ir projektavimo dokumentacijos rengimo darbų sąnaudų normatyvai“ patvirtinimo“ patvirtintais darbų medžiagų, mechanizmų, dokumentacijos rengimo ir darbo sąnaudų normatyvais (išskyrus atvejus, kai ši informacija yra komercinė (gamybinė) paslaptis).

16. Archeologinių tyrimų projektas turi būti pasirašytas jį parengusio tyrėjo.

17. Archeologinių tyrimų projektas turi būti patvirtintas archeologinių tyrimų projekto titulinio lapo viršutiniame dešiniajame kampe archeologinių tyrimų užsakovo arba jo atstovo tvirtinimo žyma ir parašu, šalia parašo nurodant patvirtinimo datą.

18. Archeologinių tyrimų projektas Departamentui teikiamas Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Archeologinių tyrimų projektų paveldosaugos (specialioji) ekspertizė neatliekama, šiuos projektus vertina ir aprobuoja Departamento direktoriaus sudaryta Mokslinė archeologijos komisijai (toliau – Komisija).

V. ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ METODIKA

19. Bendrieji archeologinių tyrimų metodikos reikalavimai:

19.1. tyrėjo (archeologinės ekspedicijos) techninis pasirengimas atlikti archeologinius tyrimus lauko sąlygomis turi užtikrinti, kad būtų pasiekti pagrindiniai šių tyrimų tikslai:

19.1.1. kiek įmanoma išsamiau užfiksuotos atidengtos nekilnojamosios kultūros vertybės vertingosios savybės;

19.1.2. surinkti archeologiniai radiniai;

19.1.3. surinkti archeologiniai radiniai konservuoti lauko sąlygomis, jeigu to reikalauja tiriamo objekto specifika (durpynas ar pan.);

19.2. tyrėjas privalo imtis atitinkamų saugos priemonių, kad perkasoje ar šurfe dirbančių žmonių neužgriūtų žemė, statinių dalys, neužtvindytų vanduo, į perkasą ar šurfą nepatektų transporto priemonės bei negrėstų kitokio pobūdžio pavojai žmonių saugai bei sveikatai. Esant būtinybei ir atsižvelgus į teisės aktų reikalavimus, archeologinių tyrimų vieta turi būti aptveriama ir užtikrinama, kad į tyrimų vietą nepatektų pašaliniai asmenys. Spręsdamas šias problemas tyrėjas turi bendradarbiauti su atitinkamomis valstybės ir savivaldybių institucijomis, archeologinio paveldo objekto valdytoju ir archeologinių tyrimų užsakovu;

19.3. archeologinių tyrimų metu kasamų šurfų ir perkasų vietas archeologinio paveldo objekte, atsižvelgdamas į archeologinių tyrimų projektą, parenka tyrėjas;

19.4. archeologinio paveldo objektą tirti keliose vietose draudžiama, išskyrus šiuos atvejus:

19.4.1. archeologiniame objekte yra kelios griūvančios, ardomos ar archeologiškai ir funkciškai skirtingos dalys;

19.4.2. tvarkybos, statybos, kraštotvarkos ar kitus žemės judinimo darbus numatoma atlikti keliose archeologinio paveldo objekto vietose;

19.4.3. vienoje archeologinio paveldo objekto vietoje neaptinkama archeologinio sluoksnio, archeologinių radinių ar kapų;

19.4.4. tiriami plotai ribojami statinių, stambių medžių, užlietų ar šlapių vietų, kelių, ištisinių aiškių suardymų;

19.4.5. vienoje archeologinio paveldo objekto vietoje nėra galimybės iškasti perkasų ar šurfų iki įžemio;

19.4.6. apibrėžiant ar tikslinant kultūros paveldo objektų teritorijų ar apsaugos zonų ribas;

19.5. archeologinių tyrimų metu privalu daryti duobių, židinių, daugiau nei 10 cm skersmens stulpaviečių, įtvirtinimų, archeologinių perkasų ir šurfų sienelių pjūvius. Tiriant mažesnį negu 5 metrų skersmens nesuardytą ar daugiau kaip 1/4 suardytą pilkapio sampilą, daromas vienas sampilo pjūvis. Tiriant didesnį negu 5 m skersmens nesuardytą ar ne daugiau kaip 1/4 suardytą pilkapio sampilą, daromi du vienas kitam statmeni matomo sampilo centre susikertantys pjūviai. Tiriant didesnį negu 10 m skersmens pilkapio sampilą gali būti daromi papildomi pjūviai;

19.6. perkasos ir šurfai matomų natūralių išorinių ribų neturinčiuose archeologinio paveldo objektuose orientuojami pagal pasaulio šalis, tokias ribas turinčiuose – pagal jas. Tyrimų metu nustačius archeologinių struktūrų orientacijos dėsningumus, perkasos ir šurfai gali būti orientuojami atsižvelgiant į juos;

19.7. perkasos ir šurfai kasami stačiakampio formos, išskyrus tuos atvejus, kai tiriamą plotą riboja natūralios kliūtys arba statiniai. Perkasos ir šurfai šlaituose kasami statmenai šlaitams;

19.8. visi archeologinio paveldo objektų tyrimai nesuardytų archeologinių struktūrų ar archeologinio sluoksnio lygyje atliekami rankiniu būdu. Sijojamas arba plaunamas uždarų archeologinių kompleksų, degintinių kapų, archeologinių sluoksnių su gausiais smulkiais radiniais gruntas. Tiriant metalų atsiradimo laikotarpio ir vėlesnius archeologinio paveldo objektus, naudojami metalo ieškikliai;

19.9. mechanizuotai leidžiama kasti XIX–XXI a. kultūrinius sluoksnius, taip pat kitus perkasto, kasinėto ar supiltinio grunto sluoksnius, kuriuose nėra išlikę archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių arba yra tik pavienių, atsitiktinių archeologinių radinių. Tokio grunto sluoksnių buvimas ir leidžiamo mechanizuoto kasimo gylis nustatomas atliekant žvalgomuosius archeologinius tyri-

mus arba detaliuosius archeologinius tyrimus ir nurodomas archeologinių tyrimų projekte. Prieš mechanizuoto kasimo darbų pradžią turi būti surinkti žemės paviršiuje esantys atsitiktiniai archeologiniai radiniai, taip pat archeologiniai radiniai turi būti renkami ir iš mechanizuotai iškasto grunto. Leidžiama mechanizuotai pašalinti iš perkasų ir šurfų archeologinių tyrimų metu iškastą gruntą;

19.10. kultūriniai sluoksniai tiriami pagal natūraliai susiklosčiusius jų horizontus. Tyrėjo nuožiūra visi tiriami kultūriniai sluoksniai gali būti dirbtinai skaidomi į reikiamą skaičių horizontų. Aptikti radiniai ir archeologinės struktūros bei kitokie uždari archeologiniai kompleksai fiksuojami pagal tirtus kultūrinio sluoksnio horizontus. Archeologinių tyrimų metu privaloma atlikti tyrimų etapų, aptiktų archeologinių struktūrų, objektų, svarbiausių ypačiųjų archeologinių radinių ir masinės medžiagos pavyzdžių, šurfų ir perkasų bei jų sienelių pjūvių, įžemio fotofiksaciją;

19.11. tyrimų metu aptinkami radiniai fiksuojami pagal šurfe, perkasoje tyrėjo sudarytą kvadratų sistemą. Kvadratai negali būti didesni nei ketvirtadalis tiriamo ploto. Tyrimų metu būtina surinkti visus archeologinę vertę turinčius radinius (akmens, metalo, stiklo, keramikos, medžio, odos ir kt.) ir osteologinę medžiagą, tyrėjui nusprendus – paimti mėginius (grunto, anglies ir pan.) analizėms. Ypačiųjų archeologinių radinių vietos pažymimos plane naudojant matavimo priemones. Surinktiems radiniams ir paimtiems mėginiams surašomos metrikos, jose nurodant tirto archeologinio paveldo objekto pavadinimą, adresą, tyrimų metus, perkasą, šurfą, kvadratą, gylį, ypačiojo archeologinio radinio numerį (jeigu metrika trumpinama, jos pilnas iššifravimas nurodomas tyrimų ataskaitoje). Aptiktos gausios masinės medžiagos (keramikos, statybinių detalių, gamybos atliekų ir pan.) atrinkimo kriterijus nustato pats tyrėjas, atsižvelgdamas į aptiktos medžiagos kiekį bei mokslinę vertę. Tyrėjas surastus archeologinius radinius perduoda į muziejus, vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ĮV-66. Masiniai radiniai bei osteologinė medžiaga, raštiškai muziejams atsisakius juos priimti, gali būti užkasami toje tirto archeologinio paveldo objekto teritorijos vietoje, kurioje jiems mažiausiai grėstų sunaikinimo pavojus, užkasimo vietą pažymint plane ir nurodant tyrimų ataskaitoje, arba perduodami objekto valdytojui. Sprendimą dėl masinių radinių bei osteologinės medžiagos, kuriuos atsisakė priimti muziejai, archeologinio paveldo objekto valdytojas ir kuriuos užkasti tirto archeologinio paveldo objekto teritorijoje nėra galimybių, priima Departamentas;

19.12. tyrimų metu aptiktos statinių liekanos, jei yra galimybių, saugomos ir eksponuojamos jų radimo vietoje. Ar tyrimų metu aptiktos statinių liekanos yra kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės nustato nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos. Nekilnojamojo kultūros paveldo ver-

tinimo tarybai nustačius, kad statinių liekanos yra vertingosios savybės, privaloma jas išsaugoti jų radimo vietoje (*in situ)*;

19.13. atkastuose XVIII–XXI a. kapuose esančių griaučių, nesant būtinybės, rekomenduojama neardyti, o juos užfiksavus vėl užkasti;

19.14. kai archeologinių tyrimų metu aptinkamas architektūrinis paveldas, atliekami architektūriniai tyrimai;

19.15. pabaigus tyrimus tirtos vietos užpilamos (galima mechanizuotai) ir sutvarkomos, atstatant iki tol buvusį išorinį vaizdą (tirtas pilkapių dalis, pylimus, kitokias išoriškai matomas archeologinio paveldo objekto formas). Sutvarkyta tirto archeologinio paveldo objekto vieta nufotografuojama. Informacija apie tirto objekto sutvarkymą ir sutvarkytos vietos nuotraukos pateikiamos tyrimų ataskaitoje;

19.16. neužpilti ištirtų vietų leidžiama tik tada, kai iškart po tyrimų jose numatomi atlikti tvarkybos, statybos, kraštotvarkos ar tvarkomieji paveldosaugos darbai. Tokiu atveju archeologinio paveldo objekto tirtų vietų perdavimas toliau šiuos darbus vykdysiančiam juridiniam ar fiziniam asmeniui įforminamas aktu, kurį pasirašo šis asmuo ar jo atstovas bei tyrėjas. Atsiradus kitokio pobūdžio būtinybei neužpilti tirtos vietos, tai įforminama atskiru aktu, kurį pasirašo tyrėjas, objekto valdytojas ir Departamento atitinkamo teritorinio padalinio atstovas. Šiame punkte minimi aktai įforminami laikantis Dokumentų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 (Žin., 2011, Nr. 88-4229), reikalavimų, prie aktų pridedant neužpiltų archeologinių tyrimų vietų fotofiksaciją ir situacijos planą. Aktų kopijos su priedais įdedamos į archeologinių tyrimų ataskaitą.

20. Specialieji žvalgomųjų archeologinių tyrimų metodikos reikalavimai:

20.1. siekiant aptikti naujus archeologinio paveldo objektus teritorijose, apie kuriose esančius archeologinio paveldo objektus žinių nėra, ištiriama ne mažesnė kaip 0,1% tiriamos teritorijos ploto dalis (tiesiniuose iki 5 m pločio objektuose 1 šurfas kasamas ne rečiau kaip kas 500 m);

20.2. tiriant teritorijas esamų ar spėjamų archeologinių objektų aplinkoje ir iki XX a. susiformavusių paviršinių vandens telkinių ir pelkių pakrantėse (iki 200 m atstumu nuo kranto) ištiriama ne mažesnė kaip 0,2% tiriamos teritorijos ploto dalis (tiesiniuose iki 5 m pločio objektuose 1 šurfas kasamas ne rečiau kaip kas 50 m);

20.3. tikslinant žinomų archeologinių objektų teritorijas žvalgomieji archeologiniai tyrimai atliekami tiek esamoje teritorijoje, tiek ir už jos ribų; bendras ištirto ploto dydis turi būti ne mažesnis kaip 1 % ploto, gaunamo:

20.3.1. padauginus archeologinio paveldo objekto teritorijos perimetrą metrais iš koeficiento 20 – jeigu tikslinamos teritorijos visos ribos;

20.3.2. padauginus tikslinamos teritorijos ribos atkarpos ilgį metrais iš koeficiento 20 – jeigu tikslinama tik teritorijos ribos atkarpa;

20.4. žvalgomųjų perkasų plotas gali būti 10–25 m^2, o plotis ne mažesnis kaip 2 m. Senųjų miestų (miestelių) vietose ir jų priemiesčiuose, etnokultūri-

niuose kaimuose šurfų ir žvalgomųjų perkasų plotis, ilgis ir gylis gali būti apriboti esamų ar projektuojamų inžinerinių statinių pločiu, ilgiu ir jų išsidėstymo gyliu;

20.5. žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu aptikto nesuardyto archeologinio sluoksnio ar kapų bendras ištirtas plotas neturi viršyti 32 m^2, išskyrus šio Reglamento 20.1, 20.2, 20.3 punktuose numatytus atvejus bei spėjamų senovės gyvenviečių bei nenustatyto vertingųjų savybių pobūdžio vietas, kuriose leidžiama kasti neribotą kiekį šurfų ar žvalgomųjų perkasų per judintą gruntą iki ryškaus archeologinio sluoksnio. Jį aptikus, vienas šurfas ar žvalgomoji perkasa ištiriami iki įžemio;

20.6. šurfu aptikus kapą, turi būti ištiriamas visas kapas, o tolesni žvalgomieji archeologiniai tyrimai vykdomi kasant žvalgomąsias perkasas. Kapinėse (esamose ar buvusiose), kapinynuose, pilkapiuose, piliakalniuose, įtvirtinimuose, senųjų šventviečių vietose žvalgomuosius archeologinius tyrimus vykdyti šurfais draudžiama, čia jie vykdomi tiriant žvalgomąsias perkasas.

21. Specialieji detaliųjų archeologinių tyrimų metodikos reikalavimai:

21.1. pirmaisiais detaliųjų archeologinių tyrimų metais (jei tas pats archeologinio paveldo objektas tiriamas daugiau kaip vienerius metus) šio Reglamento 15.3.1 punkte nurodytu masteliu sudaromas tiriamos vietos topografinis planas (atliekama topografinė nuotrauka instrumentiniu būdu). Perkasos tiriamoje vietoje jungiamos viena prie kitos, išskyrus šiame Reglamente numatytus atvejus. Išpjovas būtina daryti, kai į tiriamą perkasą patenka daugiau kaip pusė pastato, kapo, duobės ar kitokio uždaro archeologinio komplekso ir jeigu ateityje nebus galimybių šį objektą tirti plačiau. Draudžiama palikti neištirtas kontrolines juostas, nutraukti tyrimus neiškasus iki įžemio, dalinai ištirti kapą, išskyrus atskirus konkrečius atvejus, kai tai padaryti trukdo atkastos buvusių ar esamų statinių dalys, į perkasą besiskverbiantis vanduo, perkasų sienelių nuošliaužos, tyrimų metu aptikti įvairūs inžineriniai statiniai, želdiniai, nepalankios meteorologinės sąlygos ir kitos objektyvios priežastys;

21.2. kapinynuose kasamų perkasų dydis negali būti mažesnis nei 10 m^2, senovės gyvenvietėse, piliakalnių aikštelėse ir šventvietėse perkasos negali būti mažesnės nei 25 m^2, kituose archeologinio paveldo objektuose perkasų plotis negali būti mažesnis kaip 2 m. Užstatytose senųjų miestų (miestelių) vietose ir jų priemiesčiuose vietose ir kitų archeologinių objektų teritorijose ir pastatų viduje mažesnį nei nurodyta perkasų dydį gali sąlygoti esami statiniai, želdiniai. Mažesni negu nurodytų minimalių perkasų dydžių archeologiniai objektai ištiriami viena perkasa, esant reikalui padarant pjūvį;

21.3. atskiras pilkapis ištiriamas visas su prie pagrindo esančiais grioviais, duobėmis ir kitais išorėje matomais įrenginiais, pradedant perkasos ribą ne arčiau kaip 1 m į išorę nuo jų išorinio krašto. Tiriant greta (iki 10 m atstumu) esančius pilkapius, ištiriamas ir plotas tarp jų.

22. Specialieji archeologinių žvalgymų metodikos reikalavimai:

22.1. archeologinių žvalgymų metu būtina aprašyti žvalgomos teritorijos

buvimo vietą, matmenis, būklę prieš archeologinių žvalgymų pradžią, surinkti paviršiuje esančius archeologinius radinius ir aprašyti jų radimo vietas, aprašyti vietinių gyventojų turimus archeologinius radinius ir jų radimo vietas, nuvalyti ir užfiksuoti atidengtus kultūrinio sluoksnio pjūvius, nufotografuoti naujai surastus archeologinio paveldo objektus. Atodangose pastebėtus kapus ir kitas nedidelės apimties archeologines struktūras būtina ištirti. Archeologinių radinių ir archeologinių struktūrų radimo vietos, fiksuoti kultūrinio sluoksnio pjūviai koordinačių pagalba (nurodant koordinačių sistemą) pažymimi bendrame žvalgytos teritorijos plane;

22.2. archeologinių žvalgymų plotas esamų inžinerinių statinių ar judinto grunto vietose neribojamas;

22.3. archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami žemės darbų (kasimo, žemės paviršiaus dangų remonto, pakeitimo ir pan.) vietose, kai gruntas judinamas iki 50 cm gylyje. Jeigu tokių archeologinių žvalgymų metu aptinkamas archeologinis sluoksnis, iki projektinio šių darbų gylio turi būti atliekami žvalgomieji archeologiniai tyrimai arba detalieji archeologiniai tyrimai;

22.4. archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami vykdant rūsių ir kitokių požeminių patalpų valymo darbus, kai pagal turimus duomenis nekeičiami esami ar ankstesni kaip XIX a. grindų lygiai;

22.5. archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami statinių pamatų atkasimo vietose. Jeigu tokių archeologinių žvalgymų metu aptinkamas archeologinis sluoksnis, iki projektinio šių darbų gylio turi būti atliekami žvalgomieji archeologiniai tyrimai arba detalieji archeologiniai tyrimai;

22.6. archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami pavieniams stulpams arba atramoms gręžiamose vietose.

23. Specialieji povandeninių archeologinių tyrimų metodikos reikalavimai:

23.1. povandeniniai archeologiniai žvalgymai ir tyrimai vykdomi tik jiems techniškai pasirengusių ekspedicijų pagal sausumoje vykdomų archeologinių žvalgymų ir tyrimų metodiką bei specifinę povandeninių archeologinių tyrimų metodiką, pasiruošus deramai konservuoti iškeltus radinius. Šis Reglamentas nedetalizuoja gilios jūros archeologinių tyrimų (vandenyse, gilesniuose nei 300 m), kurie vykdomi distanciniu būdu, pasitelkiant įvairią techniką ir betarpiškai tyrėjui nedalyvaujant;

23.2. povandeniniai archeologiniai žvalgymai atliekami vizualiai, atskiruose plotuose, naudojant įvairią techniką, galinčią fiksuoti nuskendusius ir nuosėdų sluoksniu padengtus archeologinio paveldo objektus ir kitus daiktus. Juos aptikus, nustatomos koordinatės, atliekama matomų dalių foto-, video- ir žvalgant naudojamų prietaisų teikiamos informacijos fiksacija;

23.3. povandeniniai archeologiniai tyrimai vykdomi atskirais 1–16 m^2 kvadratais, iš jų siurbiant gruntą ir jį perplaunant per atitinkamus sietus. Iškart atliekama iškeltų daiktų fotofiksacija ir archeologinių radinių konservavimas. Ištirtos vietos užpilamos atvežtiniu gruntu.

VI. ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ ATASKAITŲ IR PAŽYMŲ RENGIMO TVARKA

24. Už per vienerius kalendorinius metus atliktus archeologinius tyrimus ir jam išduotus leidimus atlikti archeologinius tyrimus tyrėjas atsiskaito, iki kitų metų birželio 1 d. pateikdamas Departamentui atliktų archeologinių tyrimų ataskaitas (toliau – ataskaita) ir kartu su jomis mokslinę informaciją apie archeologinių tyrimų rezultatus leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“. Už kiekvieną leidimą atlikti archeologinius tyrimus atsiskaitoma atskira ataskaita ir atskira moksline informacija. Už leidimus atlikti archeologinius tyrimus, kurių galiojimo terminas išimties tvarka buvo pratęstas, atsiskaitoma bendra tvarka.

25. Tyrėjas, kuriam buvo išduotas leidimas atlikti archeologinius tyrimus, yra archeologinių tyrimų vadovas ir ataskaitos autorius, atsakingas už ataskaitos parengimą ir pateikimą. Kai pagal vieną leidimą atlikti archeologinius tyrimus dirba tyrėjo, gavusio šį leidimą, vadovaujama archeologų grupė, bendra ataskaita gali būti sudaroma iš šios grupės archeologų parašytų atskaitos dalių.

26. Tyrėjas ataskaitą parengia ne mažiau kaip dviem arba trimis (jeigu archeologinių tyrimų metu rasti archeologiniai radiniai perduodami į muziejų) egzemplioriais. Du įrištus ataskaitos egzempliorius tyrėjas pateikia Departamentui, iš kurių vieną po ataskaitos priėmimo Departamentas perduoda Lietuvos istorijos institutui. Ataskaita Departamentui pateikiama su dviejų humanitarinių mokslų srities daktarų (archeologų) teigiamomis recenzijomis. Ataskaitų recenzijos rengiamos, atsižvelgiant į šiame Reglamente ataskaitoms nustatytus reikalavimus. Ataskaitas gali recenzuoti ir Komisijos nariai. Ginčus dėl ataskaitų recenzijų sprendžia Departamentas.

27. Trečią ataskaitos egzempliorių tyrėjas perduoda muziejui, kuriam, vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ĮV-66, perdavė archeologinių tyrimų metu rastus radinius.

28. Jeigu archeologiniai tyrimai nevykdyti, tyrėjas atsiskaito iki kitų metų gegužės 31 d., grąžindamas nepanaudotą leidimą atlikti archeologinius tyrimus Departamentui ir raštu nurodydamas archeologinių tyrimų nevykdymo priežastis.

29. Gavus raštišką tyrėjo prašymą pratęsti ataskaitos pateikimo terminą dėl didelės atliktų archeologinių tyrimų apimties, pritarus Komisijai, atsakingo už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojo sprendimu ataskaitos pateikimo terminas gali būti pratęstas iki dvejų metų nuo leidimo atlikti archeologinius tyrimus galiojimo pabaigos, prieš tai tyrėjui pateikus Departamentui parengtą ataskaitos dalį. Atsakingas už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojas priima sprendimą pratęsti arba nepratęsti ataskaitos pateikimo terminą ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo tyrėjo prašymo gavimo dienos. Apie priimtą sprendimą tyrėjas informuojamas raštu. Atsisakius pratęsti ataskaitos pateikimo

terminą, rašte nurodomi tokio sprendimo motyvai ir jo apskundimo tvarka.

Tyrėjas, kuriam ataskaitos pateikimo terminas pratęstas dėl didelės atliktų archeologinių tyrimų apimties, darbo su archeologiniais radiniais metu turi užtikrinti radinių išlikimą ir saugumą.

30. Gavus raštišką tyrėjo prašymą pratęsti ataskaitos pateikimo terminą dėl archeologinių tyrimų metu aptikto didelio kiekio archeologinių radinių, pritarus Komisijai, atsakingo už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojo sprendimu archeologinių radinių sąrašui (įskaitant jų iliustracijas) parengti ataskaitos pateikimo terminas gali būti pratęstas iki trejų metų nuo šio leidimo išdavimo datos. Atsakingas už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojas priima sprendimą pratęsti arba nepratęsti ataskaitos pateikimo terminą ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo tyrėjo prašymo gavimo dienos. Apie priimtą sprendimą tyrėjas informuojamas raštu. Atsisakius pratęsti ataskaitos pateikimo terminą, rašte nurodomi tokio sprendimo motyvai ir jo apskundimo tvarka.

Tyrėjas, kuriam ataskaitos pateikimo terminas pratęstas dėl archeologinių tyrimų metu aptikto didelio kiekio archeologinių radinių, darbo su archeologiniais radiniais metu turi užtikrinti radinių išlikimą ir saugumą.

31. Jeigu tyrėjas ataskaitos neparengė dėl objektyvių priežasčių (mirtis, liga, nebedirba ir pan.), atliktų archeologinių tyrimų medžiagą turi surinkti juridinis asmuo, kuris pagal su archeologinių tyrimų užsakovu sudarytą sutartį buvo atsakingas už šių tyrimų atlikimą. Archeologinių tyrimų medžiagos parengimą, atsižvelgdamas į Komisijos rekomendacijas, gali organizuoti ir finansuoti Departamentas. Tokia medžiaga rengiama laikantis šio Reglamento ataskaitoms nustatytų reikalavimų.

32. Recenzuotas ataskaitas svarsto Komisija. Ataskaitos autorius bei leidimą atlikti archeologinius tyrimus išdavęs valstybės tarnautojas turi teisę dalyvauti svarstant ataskaitą ir pateikti reikiamus paaiškinimus, pastabas bei pasiūlymus. Ataskaitos trūkumai recenzijoje turi būti nurodomi raštu ir susieti su konkrečiuose Reglamento punktuose nustatytais reikalavimais. Į recenzento pastabas, nesusietas su šiame Reglamente nustatytais reikalavimais, gali būti neatsižvelgiama.

33. Jei ataskaita atitinka šio Reglamento reikalavimus, Komisija rekomenduoja Departamentui ją priimti. Šiuo atveju atsakingas už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojas, atsižvelgęs į Komisijos rekomendacijas, ataskaitą priima. Jei ataskaita neatitinka šio Reglamento reikalavimų, Komisija nerekomenduoja jos priimti. Šiuo atveju atsakingas už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojas grąžina ataskaitą jos autoriui trūkumams ištaisyti arba skiria papildomą ataskaitos recenzavimą. Apie priimtą sprendimą tyrėjas per 5 darbo dienas nuo Komisijos posėdžio dienos informuojamas raštu. Priėmus sprendimą grąžinti ataskaitą jos autoriui trūkumams ištaisyti arba skirti papildomą ataskaitos recenzavimą, nurodomi tokio sprendimo motyvai ir jo apskundimo tvarka.

34. Pataisytą ataskaitą tyrėjas pateikia Departamentui, kuris ją perduoda pakartotinai svarstyti artimiausiame Komisijos posėdyje. Pakartotiniame svarstyme Komisijai nustačius, kad ataskaita iš esmės neatitinka Reglamento reikalavimų (nėra dalies teksto, būtinų planų, brėžinių, iliustracijų), atsakingas už leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimą Departamento valstybės tarnautojas gali priimti sprendimą grąžinti ataskaitą jos autoriui trūkumams ištaisyti ir svarstyti ją Komisijos posėdyje kitais metais. Šiuo atveju ataskaitos autorius einamaisiais metais laikomas neatsiskaičiusiu už atliktus archeologinius tyrimus. Apie priimtą sprendimą tyrėjas per 5 darbo dienas nuo Komisijos posėdžio dienos informuojamas raštu. Priėmus sprendimą grąžinti ataskaitą jos autoriui trūkumams ištaisyti ir svarstyti ją Komisijos posėdyje kitais metais, nurodomi tokio sprendimo motyvai ir jo apskundimo tvarka.

35. Ataskaita susideda iš titulinio lapo, turinio, įvado, archeologinių tyrimų objekte anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgos (jeigu archeologiniai tyrimai tęstiniai – tik pirmaisiais jų metais), archeologinių tyrimų aprašymo, išvadų, archeologinių radinių sąrašo ar inventorinių lentelių, analizių duomenų sąrašo (jei tokios daromos), nuotraukų sąrašo, grafinės medžiagos sąrašo, priedų sąrašo, analizių duomenų, nuotraukų, grafinės medžiagos, būtinų priedų. Ataskaitos pabaigoje pridedamos archeologinių tyrimų projekto, leidimo atlikti archeologinius tyrimus, archeologinių radinių perdavimo akto kopijos. Ataskaitos tituliniame lape nurodomas ataskaitos autoriaus pilnas vardas ir pavardė, archeologinių tyrimų objekto pavadinimas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre, adresas, archeologinių tyrimų pobūdis, archeologinių tyrimų metai ir ataskaitos parengimo metai. Ataskaitos viršelyje ir tituliniame lape ataskaitos pavadinimas turi būti vienodas. Vieną ataskaitą gali sudaryti keli tomai, jų skaičių nustato ataskaitos autorius.

36. Ataskaitos įvade nurodomas archeologinių tyrimų objekto pavadinimas ir adresas, Kultūros vertybių registro kodas (jeigu objektas yra įrašytas į Kultūros vertybių registrą), archeologinių tyrimų užsakovas, aplinkybės, dėl kurių buvo inicijuoti tyrimai, tyrėjas, ekspedicijos sudėtis (jei organizuojama ekspedicija), archeologinių tyrimų data, tikslas, pasirinkto archeologinių tyrimų pobūdžio ir metodikos pagrindimas, archeologinių tyrimų objekto bendras išorės aprašymas (jeigu archeologiniai tyrimai tęstiniai – tik pirmaisiais jų metais kaip naujai surastiems ir neaprašytiems archeologiniams objektams), taip pat, kas rašė atskiras ataskaitos dalis, braižė, piešė, fotografavo, atliko analizes, konservavo ir restauravo archeologinius radinius.

37. Archeologinių tyrimų objekte anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgoje nurodoma, kas ir kada šį archeologinio paveldo objektą tyrė anksčiau, šių tyrimų rezultatai, kur saugomi ankstesnių archeologinių tyrimų radiniai, pateikiamos nuorodos į ataskaitas (nurodant signatūras) ir pagrindines publikacijas. Prie apžvalgos pateikiamas anksčiau tirtų vietų planas. Jei anksčiau vykdytų archeologinių tyrimų vietos nėra tiksliai užfiksuotos, jų apytikrės vietos gali būti pažymėtos punktyru. Jeigu tęstiniai to paties archeologinio paveldo

objekto tyrimai vykdomi antrus ir daugiau metų, apžvelgiant ankstesnius archeologinius tyrimus pakanka nurodyti jų ataskaitas ir pagrindines publikacijas. Apie archeologinių tyrimų objektą esant istoriniams, ikonografiniams, kartografiniams duomenims, žodinei tradicijai, nurodomi reikšmingiausi šaltiniai.

38. Senųjų miestų vietų su priemiesčiais teritorijose vykdytų archeologinių tyrimų ataskaitose anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgoje pateikiami ankstesnių archeologinių tyrimų duomenys tirtame sklype (posesijoje) (kas, kada tyrė, kur saugomos ataskaitos, kokios pagrindinės publikacijos, kokie ankstesnių tyrimų rezultatai), o jeigu jų nėra, besiribojančiuose sklypuose (posesijose) arba kvartale.

39. Archeologiniai tyrimai ataskaitoje aprašomi jų eilės tvarka pagal šurfus, perkasas, gylius (kultūrinio sluoksnio horizontus), kvadratus, pradedant nuo šurfo ar perkasos paviršiaus aprašymo (augalija, statiniai, suardymai, nuolydis ir pan.).

40. Šurfai, perkasos suskirstomi į tyrėjo pasirinkto dydžio numeruotus kvadratus. Nurodoma šurfų, perkasų orientacija pasaulio šalių atžvilgiu, dydis, atstumas nuo ryškių išorinių orientyrų, kvadratų dydis ir numeracija. Šurfų, perkasų ir archeologinių struktūrų numeracijos tęstinės.

41. Aprašant statinių liekanas, nurodomi jų bendri (jeigu įmanoma nustatyti) ir išlikusių fragmentų matmenys.

42. Aprašomas duobių, židinių, stulpaviečių skersmuo, gylis, užpildymas, pjūvio forma vertikaliai ir horizontaliai.

43. Aprašant kapus, nurodomas jų duobės išryškėjimo gylis, duobės forma, dydis, palaikų tipas (griautinis, degintinis), palaikų skaičius kape, apibūdinama griautinių palaikų būklė, išlikęs ilgis, išilginės skeleto ašies orientacija, kapo gylis nuo žemės ir įžemio paviršių, absoliutus gylis, griaučių padėtis, ilgis, rankų ir kojų padėtis, karsto rūšis (lentinis, skobtinis) ir matmenys (jeigu išlikusios jo liekanos), įkapių išsidėstymas, pateikiamos pastabos dėl kapo datavimo. Aprašant degintinį kapą, nurodomas jo storis.

Ataskaitoje pateikiami atliktų antropologinių tyrimų duomenys.

44. Aprašant pilkapių archeologinius tyrimus, nurodoma sampilo struktūra bei pagrindas, degėsių, akmenų, duobių, griovių, kapų vieta, gylis ir matmenys (esant daug akmenų, nurodomi minimalūs ir maksimalūs bei vyraujantys jų dydžiai), atskirų radinių vieta ir gylis, aprašomi užfiksuoti sampilo bei griovių pjūviai.

45. Aprašant pylimus, nurodomas jų aukštis ir plotis ties pagrindu, grunto, iš kurio supilti pylimai, rūšis, medinių ir kitokių įtvirtinimų vietos, aprašomi užfiksuoti pylimų pjūviai.

46. Aprašant uždarus archeologinius kompleksus, nurodomas juos sudarančių radinių išsidėstymas vienas kito atžvilgiu, orientacija.

47. Aprašant statinius ir jų liekanas, nurodoma, su kokiu kultūrinio sluoksnio horizontu (pirminio reljefo, statybos, remonto, nugriovimo ir pan.) jos susijusios, aprašomos statybinės medžiagos, aptiktų statybinių medžiagų (rąstų,

lentų), sumūrytų plytų (akmenų) dydžiai, skiedinio charakteristika, mūrijimo technika, tinkavimo žymės, griuvenų storis, sudėtis, pridedami atliktų architektūrinių tyrimų duomenys.

48. Aprašant pjūvius, nurodoma kultūrinių sluoksnių ar jų horizontų eilės seka, storis, sandara, įžemio gylis bei rūšis.

49. Ataskaitos išvadose nurodomas bendras ištirtas plotas kvadratiniais metrais, kultūrinio sluoksnio storis (pilkapių, kapų skaičius), tirtos vietos (ištirtų kapų, statinių ir kitokių archeologinių struktūrų liekanų, radinių) chronologija. Išvadose taip pat nurodoma, kur saugomi archeologinių tyrimų metu surasti radiniai, grafinės medžiagos originalai ir fotonegatyvai (jeigu fotografuota fotojuostoje), paimta analizėms medžiaga. Taip pat nurodoma, kur saugoma ataskaitoje nepanaudota tyrimų fiksacijos medžiaga.

50. Ataskaitos radinių sąraše pagal radimo vietą (šurfą, perkasą, uždarą archeologinį kompleksą, kvadratą, gylį) atskirai aprašomas (galima ir lentelėse) kiekvienas ypatusis archeologinis radinys, nurodant daikto pavadinimą, pagrindinius matmenis milimetrais (išskyrus didesnius kaip vieno metro radinius, kurių matmenys nurodomi centimetrais). Visų ypačiųjų archeologinių radinių sąrašo numeracija ištisinė ir tęstinė. Masinė medžiaga aprašoma lentelėse, pažymint tuos pačius duomenis, kaip ir ypatiesiams archeologiniams radiniams. Darant masinės medžiagos, kuri nebus perduota į muziejų, atranką, ataskaitoje nurodomi jos atrankos kriterijai, atrinktos masinės medžiagos bendra charakteristika, o ataskaitoje esančiame archeologinių tyrimų vietų situacijos plane pažymima vieta, kur užkasta atrinkta masinė medžiaga. Degintiniai kaulai, masinė medžiaga ir gamybos atliekos gali būti sveriami, nurodant bendrą jų kiekį svorio matais.

51. Grafinėje medžiagoje pateikiamas tyrimų objekto situacijos planas, kiti brėžiniai ir piešiniai. Situacijos plano kartografiniu pagrindu naudojami ne smulkesni kaip 1:10000 ortofotografiniai žemėlapiai, įrašyti į Lietuvos Respublikos teritorijos oficialių žemėlapių ir duomenų bazių sąrašą, patvirtintą Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2005 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. 1P-42 (Žin., 2005, Nr. 24-793; 2009, Nr. 9-349), kuriuose pažymimos šurfų ir perkasų vietos (tarp jų ir ankstesnių tyrimų, jei išlikusi medžiaga leidžia tai padaryti) bei pateikiamos tokių vietų koordinatės 1994 m. Lietuvos koordinačių sistemoje (LKS) arba WGS-84 (šurfams ir perkasoms, kurių viena kraštinė ne didesnė nei 3 m, pateikiamos centro koordinatės). Šurfų ir perkasų vietų koordinatės nustatomos globalios palydovinės navigacijos sistemos ar kitų geodezinių prietaisų pagalba ne didesne kaip 1 m paklaida. Daugiasluoksnėse gyvenvietėse, pylimuose ar kituose archeologinio paveldo objektuose atskiras planas braižomas kiekvienam kultūriniam sluoksniui ar jo horizontui, išskyrus kultūrinius sluoksnius ar jų horizontus, neturinčius archeologinių struktūrų, aptiktų vertingų statinių ar jų liekanų, ypačiųjų archeologinių radinių arba su pavieniais radiniais, masine medžiaga. Planuose žymimi uždari archeologiniai kompleksai, kapai, ypačiųjų archeologinių radinių radimo vietos, ar-

cheologinės struktūros, aptikti vertingi statiniai ar jų liekanos, fiksuotų pjūvių vietos. Jeigu atlikti aptiktų statinių ar jų liekanų architektūriniai tyrimai, gali būti pridėti šių tyrimų architektūriniai brėžiniai.

52. Brėžiniuose pateikiami perkasų ir šurfų sienelių pjūviai (išskyrus šurfus ir perkasas be kultūrinio sluoksnio) ir kiti tyrėjo manymu reikalingi pjūviai. Privaloma pateikti degintinio kapo pjūvį.

53. Archeologinių tyrimų vietose neradus archeologinio sluoksnio, tirtas vietas būtina pažymėti situacijos plane, sudarytame pagal šio reglamento 51 p. pateiktus reikalavimus, tyrimų aprašyme nurodant žemės sluoksnių susiklostymą ir charakteristiką, įžemio rūšį bei jo slūgsojimo gylį. Tokiais atvejais užtenka šurfų ar perkasų būdingų sienelių fotofiksacijos.

54. Pateikiamos visų ypačiųjų archeologinių radinių nuotraukos arba piešiniai, charakteringos masinės medžiagos pavyzdžių nuotraukos arba piešiniai. Sveiki ar atkurti beveik sveiki archeologinių tyrimų metu rasti ypatieji archeologiniai radiniai fotografuojami arba piešiami visi.

55. Jeigu archeologiniai radiniai archeologinių tyrimų metu atiduodami konservuoti, į ataskaitą įdedamos jų nuotraukos arba piešiniai iki konservavimo.

56. Visa grafinė medžiaga ataskaitoje pateikiama su linijiniu masteliu. Grafinės medžiagos sutartiniai ženklai ataskaitoje turi būti vienodi ir paaiškinti.

57. Ataskaitose nuotraukos pateikiamos su aiškiai matomu linijiniu masteliu (fotografavimo metu naudojant mastelinę liniuotę). Nuotraukose užfiksuojamas bendras archeologinių tyrimų objekto vaizdas prieš šių tyrimų pradžią, bendras vykdomų archeologinių tyrimų vaizdas, atidengti kultūriniai sluoksniai, archeologinės struktūros, vertingi statiniai ar jų liekanos, kapai, pjūviai, uždari archeologiniai kompleksai, radiniai *in situ,* archeologinių tyrimų metu arba po jų negrįžtamai sunykę archeologinio paveldo objektai, bendras archeologinių tyrimų objekto vaizdas po šių tyrimų. Ataskaitose pateikiamos kokybiškai atspausdintos spalvotos fotonuotraukos arba jų spalvotos kopijos. Nespalvotos fotonuotraukos gali būti pateikiamos, jeigu jos yra specifinės paskirties arba archyvinės. Visos ataskaitoje pateikiamos fotonuotraukos turi būti su metrikomis, kuriose nurodoma, kas, kur ir iš kurios pusės fotografuota.

58. Atliktų archeologinių žvalgymų ataskaitose pateikiami apie žvalgytą archeologinio paveldo objektą surinkti duomenys, tarp jų šurfavimo bei atodangų valymo bei fiksavimo duomenys (aprašomi kaip pjūviai). Jeigu archeologinio paveldo objektas žinomas, nurodomi šaltiniai ir literatūra, kur jis minimas (jeigu jų daug – nurodomi informatyviausi, pagrindiniai). Atradus anksčiau nežinomus archeologinio paveldo objektus, juos būtina pažymėti situacijos plane, nurodyti jų koordinates bei šių koordinačių sistemą, aprašyti dabartinę išvaizdą, virš žemės matomas dalis, matmenis, suardymus, chronologiją, rekomenduojamas kultūros paveldo apsaugos priemones.

59. Atsiskaitant už žvalgomuosius archeologinius tyrimus senųjų miestų (miestelių) vietose ir jų priemiesčiuose ataskaitoje privalomas bendras teritorijos

su vykdytais žvalgomaisiais archeologiniais tyrimais situacijos planas (gali būti nubraižytas ant numatomų atlikti tvarkybos, statybos darbų projekto pagrindo) ir bendra žvalgytų vietų fotonuotrauka.

60. Būtinuose ataskaitos prieduose įdedama leidimo atlikti archeologinius tyrimus ir archeologinių tyrimų projekto kopija, radinių perdavimo akto arba kito radinių perdavimą muziejui patvirtinančio dokumento kopija, archeologinių tyrimų pažymos (toliau – Pažyma), jeigu tokia buvo parengta, kopija, kompiuterinė laikmena su ataskaitoje pateiktų fotonuotraukų (išskyrus archyvines) skaitmeninėmis versijomis „Joint Photographic Experts Group“ (JPEG, ISO/IEC 10918, ITU-T T.81, ITU-T T.83, ITU-T T.84, ITU-T T.86), „Tagged Image File“ (TIFF 6.0) arba „Raw File“ (RAW, ISO 12234-2) formatu, ataskaitos tekstu – „Rich Text“ (RTF, ne aukštesne kaip 1.8 versija) arba „Portable Document“ (PDF, ne aukštesne kaip 1.5 versija) formatu, ataskaitos brėžiniais – „Portable Document“ (PDF, ne aukštesne kaip 1.5 versija) ar „Tagged Image File“ (TIFF 6.0) formatu. Pateikiant kitų skaitmeninių formatų dokumentus, nurodomas jų formatas.

61. Pažymas rengia ir pasirašo tyrėjas, kuriam buvo išduotas leidimas atlikti archeologinius tyrimus (tyrimų vadovas), kai atliktų archeologinių tyrimų išvados reikalingos paveldosaugos sprendimams priimti, projektavimo ar planavimo sąlygoms išduoti, kultūros paveldo tvarkybos ar tvarkomųjų statybos, kraštotvarkos darbų projektams rengti, o ataskaitos dar neparengtos. Jeigu pagal su archeologinių tyrimų užsakovu sudarytą sutartį už archeologinių tyrimų atlikimą atsakingas juridinis asmuo, archeologinių tyrimų pažymą kartu su tyrėju turi pasirašyti ir šio juridinio asmens vadovas arba jo įgaliotas asmuo.

62. Pažymose nurodomas archeologinių tyrimų objekto pavadinimas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre, tyrimų vadovo vardas, pavardė, leidimo atlikti archeologinius tyrimus data ir numeris, šurfų ar perkasų skaičius, bendras ištirtas plotas, archeologinių tyrimų apžvalga (jei archeologiniai tyrimai bus tęsiami), archeologinių tyrimų rezultatai ir išvados, pasiūlymai dėl tirtam objektui taikytinų kultūros paveldo apsaugos reikalavimų. Prie Pažymos pridedamas situacijos planas su pažymėtomis atliktų archeologinių tyrimų vietomis.

63. Pažymos pateikiamos Departamentui arba jo teritoriniam padaliniui bei archeologinių tyrimų užsakovui. Pažymas Departamentas (jo teritorinis padalinys) gali naudoti kaip pagrindą, paveldosaugos sprendimams priimti, projektavimo ar planavimo sąlygoms išduoti, kultūros paveldo tvarkybos ar tvarkomųjų statybos, kraštotvarkos darbų projektams rengti. Departamentui (jo teritoriniam padaliniui) pateikiami tik šių Pažymų originalai.

64. Kilus abejonėms dėl Pažymų turinio, Departamentas (jo teritorinis padalinys) gali kreiptis į Komisiją dėl Pažymų įvertinimo. Pažymas Komisija gali svarstyti ir savo iniciatyva. Komisija, nustačiusi, kad archeologiniai tyrimai yra nepakankamos apimties arba buvo atlikti, pažeidžiant šio Reglamento reikalavimus ar leidime atlikti archeologinius tyrimus nustatytus papildomus paveldo-

saugos reikalavimus, šias Pažymas gali pripažinti netinkamomis. Apie tai Komisija motyvuotu raštu informuoja Departamentą (jo teritorinį padalinį) ir Pažymą parengusį tyrėją. Tokiu atveju, Departamentas (jo teritorinis padalinys) šių Pažymų negali naudoti kaip pagrindo paveldosaugos sprendimams priimti, projektavimo ar planavimo sąlygoms išduoti, kultūros paveldo tvarkybos ar tvarkomųjų statybos, kraštotvarkos darbų projektams rengti bei gali pareikalauti atlikti papildomus archeologinius tyrimus.

65. Leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ parengtoje informacijoje nurodomas tyrėjas, archeologinių tyrimų vietos pavadinimas ir adresas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre, bendras ištirtas plotas, aptiktų pagrindinių archeologinių struktūrų, radinių ir kultūrinio sluoksnio charakteristika ir datavimas, pateikiama bent viena kokybiška tyrimus charakterizuojanti iliustracija, 10% teksto apimties santrauka vertimui į anglų kalbą. Tirtose vietose neradus archeologinio vertingųjų savybių pobūdžio savybių, duomenys pateikiami lentelėje, kurioje nurodomas tyrėjas, archeologinių tyrimų vietos pavadinimas ir adresas, bendras ištirtas plotas, šių tyrimų išvada. Komisija gali grąžinti tyrėjui jo pateiktą mokslinę informaciją pataisyti ar papildyti. Reikalavimai rengiamai mokslinei informacijai skelbiami leidinyje „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ bei Departamento interneto tinklalapyje.

66. Užbaigti povandeninio archeologinio paveldo tyrimų darbai įforminami atsižvelgiant į Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencijos priede pateiktas taisykles.

67. Tyrėjai gali parengti ir išsamesnes ataskaitas, mokslines informacijas bei Pažymas, negu nustatyta šiame Reglamente.

VII. ARCHEOLOGINIO PAVELDO AVARIJOS GRĖSMĖS PAŠALINIMAS

68. Archeologinio paveldo avarijos grėsmės pašalinimo tikslas – panaikinti priežastis, galinčias sukelti staigią archeologinio paveldo objekto griūtį ar kitokį praradimą, minimaliai keičiant vertingąsias savybes.

69. Avarijos grėsmės pašalinimo darbai turi būti atliekami visuose avarinės būklės archeologinio paveldo objektuose, kuriuose per artimiausius 5 metus nenumatoma atlikti kitų tvarkybos darbų (nepakanka lėšų, gamybinių pajėgumų ir pan.), atsižvelgiant į archeologinio paveldo objektų reikšmingumą ir būklės blogėjimo spartą.

70. Archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmei pašalinti būtini tvarkybos darbai atliekami remiantis archeologinių, statybinių ir kitų tyrimų duomenimis.

71. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu šiuolaikinėmis priemonėmis sustiprinamos archeologinio paveldo objektų dalys ir elementai bei sudaromos laikinos sąlygos, nekeliančios pavojaus žmonių gyvybei, sveikatai ir aplinkai.

72. Archeologinio paveldo avarijos grėsmės pašalinimo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

72.1. archeologiniai tyrimai;

72.2. šlaitų tvirtinimas išorinėmis mechaninėmis ir biologinėmis priemonėmis – konstrukcinių terasų, atraminių sienučių, tvorelių, pynučių, prizmių, polinių užtvarų, ekranų įrengimas;

72.3. papildomų apkrovų šlaituose ir jų viršutinėse dalyse pašalinimas – statinių nugriovimas, stambių riedulių, atplyšusio grunto pašalinimas;

72.4. griūvančių šlaitų planiravimas – lėkštinimas, terasavimas, viršutinės dalies (skardžio) nukasimas (taikomas tik tuomet, kai ištirtas archeologinis sluoksnis);

72.5. žmonių apsaugos priemonių įrengimas – griūvančių šlaitų, karjerų, duobių, griovų aptvėrimas, laikinų lieptų virš jų įrengimas;

72.6. vandenį nuleidžiančių priemonių įrengimas – kanalų, griovių kasimas ir jų sutvirtinimas;

72.7. vandens imtuvų panaudojimas ir įrengimas – upių, upelių, ežerų, gilesnių, laidžių vandeniui uolienų sluoksnių panaudojimas, nukreipiant vandens srautus į natūralius imtuvus, tvenkinių ir kūdrų kasimas;

72.8. vandens režimą reguliuojančių pagalbinių priemonių – greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblinių, filtrų, šulinių, pralaidų, brastų, akvedukų, diukerių – įrengimas;

72.9. vandens telkinių vagų, ištakų ir protakų išvalymas nuo dumblo, šiukšlių ir vandens augalų;

72.10. tekančio vandens telkinių (upių, upelių, kanalų, griovių) vagų ir krantų tvirtinimo priemonių įrengimas – pustvankių (bunų), dambų, užtūrų, užuolaidinių (špuntinių) sienelių, atraminių konstrukcijų pastatymas;

72.11. stovinčio vandens telkinių (ežerų, tvenkinių, kūdrų) krantų tvirtinimo priemonių įrengimas – betono ir gelžbetonio plokščių montavimas krantuose;

72.12. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

72.13. kitos technologijos.

73. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti Paveldo tvarkybos reglamente PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. ĮV-330 (Žin., 2007, Nr. 70-2783), bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

74. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu gali būti pašalinamos archeologinio paveldo objektų avarinės būklės dalys ir elementai, gresiantys žmonių gyvybei ir sveikatai, kurių techniškai sutvarkyti neįmanoma arba kuriems gresia sunykimas dėl gamtinės erozijos, žemės judinimo darbų ar nepalankių socialinių ekonominių sąlygų.

75. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu šalinant archeologinio paveldo objektų dalis ir elementus būtina laikytis šių reikalavimų:

75.1. minimalizuoti šalinamų archeologinio paveldo objektų dalių ir elementų kiekį;

75.2. atlikti šalinamų dalių ir elementų tyrimo, fiksavimo darbus;

75.3. vertingas dalis ir elementus išardyti taip, kad kuo didesnę jų dalį būtų galima atkurti anastiliozės būdu pagal nustatyta tvarka parengtą ir suderintą restauravimo darbų projektą;

75.4. nevertingas dalis ir elementus pašalinti tik tais atvejais, kai jie yra arba gali būti avarijų priežastimi. Negalima šalinti nevertingų dalių ir elementų, kurie lemia išlikusios autentiškų archeologinio paveldo objekto dalių ar elementų konstrukcijos stabilumą.

VIII. ARCHEOLOGINIO PAVELDO REMONTAS

76. Archeologinio paveldo objektuose taikomas tik tvarkybos darbais sukurtų naujų konstrukcijų defektų remontas. Remonto metu susidėvėjusios ar suirusios konstrukcijų dalys ir elementai pakeičiami naujais arba tvirtinami šiuolaikinėmis priemonėmis. Pakeičiant dalis ir elementus naujais, nekeičiama jų buvusioji padėtis, forma ir tipas. Remonto darbais iš esmės nekeičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objektų pavidalas.

77. Tvarkybos darbais sukurtų naujų konstrukcijų remonto pagrindinės technologijos yra šios:

77.1. bendras žemės paviršiaus išlyginimas, planiravimas perstumdant gruntą, papildomo grunto atvežimas ir paskleidimas, grunto pertekliaus išvežimas, grunto tankinimas;

77.2. susidėvėjusių laiptų konstrukcijų, kelių, takų, aikščių profilių keitimas, nekeičiant trasų, bendras dangos išlyginimas, iškasų ir pylimų įrengimas;

77.3. susisiekimo įrangos eksploatacinių savybių pagerinimas – kelkraščių išlyginimas ir tvirtinimas, dangos stiprinimas, kelkraščio griovių, pralaidų, bordiūrų, šaligatvių, apšvietimo įrangos remontas;

77.4. vandens režimą valdančių priemonių – įvairių drenažo sistemų, kolektorių, rinktuvų, greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblinių, filtrų, akvedukų, diukerių remontas.

78. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti Paveldo tvarkybos reglamente PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. ĮV-330, bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

79. Remonto darbų metu negali būti pažeidžiami arba naikinami šie archeologinio paveldo objektų autentiškumo požymiai – panaudotos medžiagos ir atlikimo technologijos.

80. Remontuojant būtina taikyti tokias naujas medžiagas ir formas, kurios derėtų su archeologinio paveldo objektų autentiškomis dalimis ir elementais ir kartu skirtųsi nuo jų.

81. Pagal darbų apimtį skiriamos šios palaikomojo remonto rūšys:

81.1. atrankinis remontas – jo metu remonto technologijos taikomos atskirose archeologinio paveldo objektų dalyse ir pavieniuose elementuose;

81.2. kompleksinis remontas – jo metu remonto technologijų kompleksas taikomas visame archeologinio paveldo objekte.

82. Visi palaikomojo remonto darbai turi būti atliekami remiantis fiksavimo ir tyrimų duomenimis.

83. Archeologiniai tyrimai prieš remonto darbų pradžią turi būti atliekami, jeigu remonto darbai gali pažeisti archeologinio paveldo objekto vertingąsias savybes. Archeologiniai tyrimai taip pat atliekami, jeigu remonto metu aptinkama archeologinių radinių ar kitų archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių.

84. Archeologinio paveldo objektų teritorijoje esančių nevertingų intarpų remontas neturi pabloginti archeologinio paveldo objektų būklės. Nevertingų intarpų remontas atliekamas vykdant tvarkomuosius statybos darbus pagal statybos techniniuose reglamentuose nustatytus reikalavimus.

IX. ARCHEOLOGINIO PAVELDO KONSERVAVIMAS

85. Archeologinio paveldo konservavimo tikslas – sustabdyti archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių išorinių ir vidinių veiksnių poveikį ir sutvirtinti autentiškumo požymius.

86. Archeologinio paveldo objekto konservavimo darbai vykdomi derinant juos su tyrimo ir/arba avarijos grėsmės pašalinimo darbais.

87. Konservavimo darbų metu archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių turinčios dalys ar elementai sustiprinami specialiomis medžiagomis ir konstrukcijomis, apsaugomi nuo tolesnio irimo ir sudaromos tinkamos sąlygos jų ilgalaikiam egzistavimui ir eksponavimui.

88. Visi konservavimo darbų metu įrengiami nauji elementai turi derėti prie archeologinio paveldo objektų ir aiškiai skirtis nuo jų.

89. Konservavimo darbais nekeičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objekto pavidalas, nepriklausomai nuo išlikusių sudėtinių dalių, elementų ir naujų intarpų vertės, taip pat nekeičiama išlikusi sudėtis ir apimtis.

90. Archeologinio paveldo objekto konservavimo darbai turi būti atliekami:

90.1. kai archeologinio paveldo objektai ir jų dalys yra blogos ir avarinės fizinės būklės;

90.2. kai archeologinio paveldo objektų ir jų dalių fizinė būklė pablogėja dėl ardančių veiksnių poveikio.

91. Visi konservavimo darbai turi būti atliekami remiantis taikomųjų mokslinių tyrimų duomenimis.

92. Archeologinio paveldo konservavimo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

92.1. žemės (paviršiaus, šlaitų, geologinės sandaros elementų):

92.1.1. archeologiniai tyrimai;

92.1.2. archeologinių tyrimų metu surastų radinių konservavimas;

92.1.3. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

92.1.4. vandens režimą reguliuojančių priemonių – sluoksninio, vamzdinio, „Role“, vertikaliojo, žiedinio horizontaliojo, mišriojo, fašinų, statybinio drenažų įrengimas;

92.1.5. vandenį nuleidžiančių priemonių – kolektorių, drenažo rinktuvų įrengimas;

92.1.6. apsaugos priemonių nuo mechaninės erozijos – takų, laiptų, tiltų įrengimas;

92.1.7. apsaugos nuo vandens srautų priemonių – gaudomųjų drenų, pralaidų įrengimas, skrodų ir griovų dugnų stiprinimas natūraliomis medžiagomis (gargždu, žvyru, akmenų grindiniu, velėna);

92.1.8. vandens režimą valdančių pagalbinių priemonių – greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblinių, filtrų, šulinių, brastų, akvedukų, diukerių įrengimas;

92.1.9. vandens nuotėkio reguliavimo priemonių – apsauginių griovių, pylimų – įrengimas, maitinimo baseino teritorijos planiravimas ir nuolydžių keitimas;

92.1.10. mechaninių tvirtinimo priemonių – kuolų, polių, inkarų ir jų eilių, kontraforsų įrengimas šlaitų gruntuose;

92.1.11. paviršinės erozijos židinių panaikinimas – kelių, takų, įgriuvų, duobių, žvėrių urvų, perkasų, bulviarūsių ir kitokių kasinių užpylimas;

92.1.12. teritorijos sanitarinės būklės gerinimas – mechanizuotas šiukšlynų, sąvartynų pašalinimas, srutų duobių, kompostų ir kitokių organinių atliekų sankaupų panaikinimas;

92.2. želdinių (sumedėjusių ir žolinių augalų):

92.2.1. sausuolių, vėjavartų, vėjalaužų, sniegolaužų pašalinimas, kai šalinamos augalų požeminės dalys;

92.2.2. sanitariniai kirtimai – nuvirtusių ir virstančių medžių bei krūmų pašalinimas, mechaniškai ir biologiškai pažeistų medžių kirtimas;

92.2.3. žolinės dangos pagerinimas – esamos velėnos defektų taisymas (negyvybingų ir pažeistų plotų išpjovimas, raukšlių ištiesinimas, plyšių užtaisymas, prikalimas kuoliukais), eroduojančių plotų velėnavimas, papildomas įsėjimas žolių mišiniais);

92.2.4. žolinės dangos augimo sąlygų sudarymas – brandžių medžių genėjimas ir atrankinis ugdomasis retinimas, vandens režimą reguliuojančių priemonių įrengimas, dirvožemio sluoksnio papildymas, tręšimas, augalų kenkėjų naikinimas;

92.2.5. apželdintų plotų sanitarinės būklės gerinimas;

92.3. vandens telkinių:

92.3.1. eroduojančių krantų stiprinimas natūraliomis medžiagomis – grin-

dimas akmenimis, užpylimas gargždu, žvyru, velėnavimas, atraminių tvorelių ir bunų įrengimas;

92.3.2. dugno, vagos ir krantų valymas nuo dumblo, šiukšlių ir vandens augalų;

92.3.3. krantų ir pakrančių sanitarinės būklės gerinimas.

93. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti Paveldo tvarkybos reglamente PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. ĮV-330, bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

94. Pagal autentiškumo požymių išsaugojimo pobūdį skiriami šie konservavimo būdai:

94.1. reikalingų fizinių savybių (stiprumo, standumo, pastovumo, atsparumo drėgmei, biologiniam ir cheminiam užterštumui ir pan.) suteikimas autentiškai medžiagai, naudojant vidines ir išorines priemones. Šiuo būdu konservuojamos didelės apimties vientisi archeologinio paveldo objektai ir jų atskiros dalys bei archeologiniai radiniai;

94.2. autentiškos medžiagos izoliavimas (apgaubimas, uždengimas ir pan.) nuo ardančių faktorių poveikio išorinėms matomomis priemonėmis. Šiuo būdu konservuojami nedidelės apimties archeologinio paveldo objektai ir jų liekanos, kurios suformuotos iš nestiprių, neatsparių ir neilgaamžių medžiagų.

X. ARCHEOLOGINIO PAVELDO RESTAURAVIMAS

95. Archeologinio paveldo restauravimo tikslas – grąžinti archeologinio paveldo objektų fizines-technines savybes, apsaugoti išlikusias archeologinio paveldo objektų autentiškas dalis ar elementus, atkurti atskirus neišlikusius elementus ar dalis, išsaugoti, atskleisti išryškinti archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes.

96. Archeologinio paveldo objekto autentiškos dalys ir elementai – tai archeologinio paveldo objekto išlikusios savybės, apimančios pirminę ar istoriškai susiklosčiusią objekto paskirtį, išraišką ir savitą fizinį pavidalą – formą, panaudotas medžiagas, konstrukcijas, suplanavimą, atlikimo technologiją, aplinką.

97. Restauravimo darbai atliekami archeologinio paveldo objektuose ir jų dalyse, kuriose išliko dauguma autentiškumo ir kiekybės požymių, sudarančių visumą, tačiau yra daug įvairaus aktyvumo laipsnio nevertingų intarpų, iškreipiančių ir žalojančių tokių vertybių visumos kultūrinę vertę.

98. Restauravimo darbų metu atidengiamos ištirtos archeologinio paveldo objektų autentiškos dalys ir elementai, nesukeliant grėsmės objekto stabilumui pašalinami iš esmės keičiantys autentiškumo ir kiekybės požymius nevertingi intarpai, pagal tyrimų duomenis tiksliai pakartojant atkuriamos ar iš naujo sukuriamos trūkstamos dalys, elementai ir jungtys, suformuojama vieninga visuma,

parodanti buvusią archeologinio paveldo objektų kultūrinę vertę bei sudaromos sąlygos archeologinio paveldo objektams eksploatuoti.

99. Restauravimo darbais išsaugomos archeologinio paveldo objektų raidos laikotarpių vertingos dalys ir elementai, jie eksponuojami, sudarant harmoningą visumą, atspindinčią tokių objektų istorinę raidą.

100. Restauravimo darbų metu archeologinio paveldo objektai sustiprinami, naudojant analogiškas autentiškoms medžiagas, o jeigu jų nepakanka – naudojant šiuolaikines technologijas, nekeičiant išlikusių medžiagų autentiškumo ir kiekybės požymių.

101. Restauravimo darbais keičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objektų pavidalas, išryškinant jų vertingąsias savybes.

102. Restauravimo darbai turi būti atliekami:

102.1. kai konservavimo darbais negalima išryškinti ir atskleisti nevertingais intarpais ar kitaip užgožtų vertingųjų savybių;

102.2. kai yra išlikusių daug vertingų autentiškų dalių, elementų ir pakanka natūros, istorinių ar ikonografinių duomenų sužalotoms archeologinio paveldo objektų dalims ar elementams atkurti.

103. Visi restauravimo darbai turi būti atliekami remiantis fiksavimo, tyrimų ir natūros duomenimis arba skaičiuojamaisiais modeliais, kurie sudaromi pagal išlikusias tikslias žymes (pėdsakus) ir analogus (jeigu tokius modelius galima sudaryti.

104. Restauruoti negalima remiantis vien hipotezėmis, analogais ir netikslia ar nepakankama ikonografine medžiaga (piešiniais, graviūromis ir pan.).

105. Pagal darbų apimtį skirstomos šios restauravimo rūšys:

105.1. fragmentiškas restauravimas – restauravimo specialiosios technologijos taikomos atskirose archeologinio paveldo objekto dalyse ir elementuose;

105.2. viso archeologinio paveldo objekto restauravimas – restauravimo specialiosios technologijos taikomos visame archeologinio paveldo objekte (teritorijoje).

106. Archeologinio paveldo objektų restauravimo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

106.1. žemės (paviršiaus, šlaitų, geologinės sandaros elementų):

106.1.1. žemės paviršiaus mechaninių pažeidimų, atsiradusių dėl vėlesnės žmonių veiklos ir trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą, šalinimas iki tyrimais nustatyto buvusio žemės paviršiaus lygio – griovių, kanalų, karjerų, duobių ir kitų kasinių užpylimas vietiniu gruntu, pylimų, kauburių ir kitų sampilų nukasimas;

106.1.2. žemės paviršiaus natūralių nelygumų, atsiradusių dėl vėlesnių gamtinių egzogeninių procesų ir trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą, sutvarkymas iki tyrimais nustatyto buvusio žemės paviršiaus lygio – griovų, raguvų, skrodų, įgriuvų ir kitokių įdubų užpylimas inžineriniais gruntais, natūralių kauburių nukasimas;

106.1.3. trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų nugriovimas – nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų liekanų pašalinimas, kelių ir takų išardymas, disonuojančių dangų (asfalto, betono) išardymas ir pakeitimas artimomis autentiškoms medžiagomis, pašalintų nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų vietų išlyginimas;

106.1.4. vertingų žemės paviršiaus formų, akmenų konstrukcijų archeologiniai tyrimai ir atidengimas – viršutinių sluoksnių nukasimas;

106.1.5. pylimų, terasų, sampilų, akmenų konstrukcijų, griovių ir kitų vertingų žemės paviršiaus formų sunaikintų dalių ir fragmentų atkūrimas pagal išlikusias formas naudojant tokias pat medžiagas, gaminius ir konstruktyvinius sprendimus kaip išlikusiose dalyse;

106.1.6. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

106.2. želdinių (sumedėjusių ir žolinių augalų):

106.2.1. kraštovaizdžio formavimo kirtimai;

106.2.2. plyni medžių kirtimai, suformuojant žolinę dangą;

106.3. vandens telkinių:

106.3.1. vandens masės pakeitimas – vandens išleidimas iš telkinių ir jų pripildymas iš naujo;

106.3.2. vandens horizonto reguliavimas iki pirminio (autentiško) lygio – tuščių vandens telkinių užpildymas vandeniu, vandens lygio pakėlimas arba pažeminimas;

106.3.3. vandens telkinių gilinimas, krantų kontūrų koregavimas iki tyrimais nustatytų pirminių (autentiškų) dydžių bei formų;

106.3.4. vandens telkiniuose buvusių elementų atkūrimas – pusiasalių, salų, sąsmaukų, įlankų, protakų, vingių, kaskadų, krioklių, slenksčių, brastų formavimas iš natūralių arba tokių pačių kaip autentiškos medžiagų;

106.3.5. autentiškos hidrotechnikos įrenginių trūkstamų dalių ar elementų atstatymas.

107. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti Paveldo tvarkybos reglamente PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. ĮV-330, bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

108. Tais atvejais, kai restauravimo metu atidengiami ankstesnieji elementai, pašalinant vėlesniuosius (tam turi pritarti Komisija), turi būti laikomasi šių principų:

108.1. atidengiamas elementas turi būti didesnės kultūrinės vertės negu pašalinamas;

108.2. atidengiamas elementas turi būti pakankamai geros fizinės būklės ir atidengus neturi būti sąlygų jam sunykti.

109. Nevertingi intarpai gali būti paliekami:

109.1. kai jie nulemia išlikusios autentiškos dalies tinkamą fizinę būklę;

109.2. kai jie iš esmės nekeičia autentiškumo ir kiekybės požymių.

110. Restauravimo metu atkurti trūkstamus elementus ir jungtis galima tik šiais atvejais:

110.1. kai trūksta pasikartojančių elementų. Šiais atvejais daromos tikslios kopijos pagal išlikusius autentiškus elementus;

110.2. kai elementų išsaugoti techniškai nebeįmanoma. Šiais atvejais daromos tokių elementų tikslios kopijos;

110.3. kai trūksta jungčių tarp išlikusių elementų dalių. Šiais atvejais daromi modeliai pagal išlikusias elementų dalis ir analogijas;

110.4. kai natūroje yra išlikusios tikslios buvusių elementų žymės (pėdsakai). Šiais atvejais daromi modeliai pagal išlikusias žymes ir analogus.

XI. ARCHEOLOGINIO PAVELDO PRITAIKYMAS

111. Archeologinio paveldo pritaikymo tikslas – pertvarkyti archeologinio paveldo objektą ar jo sudedamąsias dalis naudoti, suderinant valdytojo ir visuomenės poreikius, minimaliai keičiant vertingąsias savybes ir sudarant galimybes atkurti būklę, buvusią iki šių pakeitimų.

112. Pritaikymo darbų metu archeologinio paveldo objektuose įrengiamos naujos funkcinės ir/arba ekspozicinės priemonės, inžineriniai tinklai bei kiti infrastruktūros statiniai ar įrenginiai.

113. Pritaikymo darbais, minimaliai keičiant archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes, pertvarkomas istoriškai susiformavęs ir išlikęs tokių vertybių pavidalas, archeologinio paveldo objektą pritaikant nūdienos poreikiams.

114. Archeologinio paveldo pritaikymo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

114.1. teritorijų (žemės paviršiaus, geoplastinių elementų, susisiekimo įrangos):

114.1.1. naujų kelių, takų, aikščių ir aikštelių įrengimas;

114.1.2. teritorijos funkcinės įrangos ir dekoratyvinių elementų (laiptų, suolų, šiukšlių dėžių, tualetų, lieptų, informuojančių ženklų ar stendų, žaidimų aikštelių, dekoratyvinės dailės kūrinių) įrengimas;

114.1.3. inžinerinių statinių įrengimas (trasų kasimas, tinklų montavimas, kolektorių statyba, šulinių, kamerų, transformatorinių pastočių ir kitokių inžinerinių statinių statyba);

114.1.4. naujų statinių statyba, kai tokia statyba susijusi su archeologinio paveldo objektui lankyti ir prižiūrėti susijusių funkcinių, ekspozicinių priemonių ir inžinerinių statinių įrengimu;

114.2. vandens telkinių:

114.2.1. esamų vandens telkinių dydžių ir kontūrų keitimas (tvenkinių ir kūdrų didinimas ar mažinimas, upių, upelių, kanalų ir griovų vagų trasų pakeitimas);

114.2.2. vandens lygio telkiniuose keitimas (pakėlimas, pažeminimas);

114.2.3. reglamentuotas naujų vandens telkinių įrengimas;

114.2.4. reglamentuota naujų hidrotechnikos įrenginių statyba.

115. Bet kokie pritaikymo darbai neturi:

115.1. visiškai sunaikinti archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių;

115.2. iš esmės pakeisti archeologinio paveldo objekto sudėties ir apimties.

116. Pagal atliekamų darbų pobūdį ir vertingųjų savybių išsaugojimo mastą skiriamos šios pritaikymo rūšys:

116.1. funkcinių ir ekspozicinių priemonių įrengimas – tai įvairūs nedidelės apimties darbai, nepažeidžiantys archeologinio paveldo objekto autentiškumo ir kiekybės požymių. Jų metu esamame archeologinio paveldo objekte įrengiami teritorijos funkciniai elementai, sumontuojama ar išdėstoma vidaus infrastruktūros įranga, sumontuojamos arba įrengiamos ekspozicinės priemonės;

116.2. inžinerinių tinklų įrengimas, prieš tai numatomose šių darbų vietose atlikus archeologinius tyrimus;

116.3. reglamentuota nauja statyba. Šių darbų metu archeologinio paveldo objekto teritorijoje pastatomas naujas statinys (pastatas, priestatas, kelias ir kt.) arba įrengiamas kitoks elementas (geoplastinis, biokonstrukcinis elementas, vandens telkinys ir kt.), kurio vieta, apimtis, sudėtis, medžiagos ir gaminiai bei forma yra reglamentuotos tvarkybos darbų projekte.

117. Pritaikant archeologinio paveldo objektą privaloma:

117.1. įrengti funkcines ir ekspozicines priemones, inžinerinius tinklus ar kitą infrastruktūros įrangą bei vykdyti naują statybą nevertinguose intarpuose (jeigu jie yra arba jeigu tai funkciškai ir techniškai įmanoma);

117.2. kiek įmanoma labiau sumažinti neigiamą fizinį bei vizualinį poveikį vertingoms autentiškoms dalims ir elementams;

117.3. prieš vykdant darbus atlikti galinčių būti pažeistomis vertingų autentiškų dalių ir elementų archeologinius tyrimus.

118. Visais atvejais, kai numatoma atlikti pritaikymo darbus, privaloma atlikti viso pritaikymo darbų ploto archeologinius tyrimus.

119. Remiantis tyrimų duomenimis Departamentas gali nuspręsti apriboti ar uždrausti pritaikymo darbus, kurie pačiame archeologinio paveldo objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje galėtų iš esmės pažeisti vertingąsias savybes, pareikalauti atlikti išlikusių vertingųjų savybių tyrimo, konservavimo, restauravimo ir kitus tvarkybos darbus arba vykdyti pritaikymo darbus kitoje archeologinio paveldo objekto, jo teritorijos ar apsaugos zonos vietoje.

120. Atliekant pritaikymo darbus nevertinguose intarpuose, būtina taikyti tokias naujas medžiagas ir formas, kurios derėtų su autentiškomis dalimis, elementais bei formomis ir kartu skirtųsi nuo jų.

121. Nevertingų intarpų kapitalinio remonto, rekonstravimo ir reglamentuotos naujos statybos darbai gali būti atliekami tuose archeologinio paveldo objektuose ir jų dalyse, kuriose išlikę tik autentiškumo ir kiekybės požymių fragmentai, kurių neįmanoma konservuoti ir restauruoti.

XII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

122. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio Reglamento reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.